

והשמר הס"ה הוא שמר שלישות:

ולשון שלישות הוא מלשון משולש כגון שני בני אדם שחולקין בדבר והשליש מכריע וכן כל שנים שיש להם עסק ומשלישין אותו העסק ביד השליש להיות שלישי עליהם ונאמן והוא מלשון שכת' בקרא ושלישים על כולו. גרסינן בקידושין כפר' עשרה יוחסין¹) הודאת בעל דין כמאה עדים והשליש נאמן משניהם זה אומ' כך וזה אומ' כך השליש נאמן אימתי בזמן שהשלישות יוצא מתחת ידו אבל אין השלישות יוצא מתחת ידו הרי הוא ככל אדם. ואתה מוצא נמי שלישות כגון ראובן שמשלש ממון ביד שמעון לתתו לחתנו או לבתו או לאדם אחר עושה לו שמר שלישות עליו, וכן

¹) גם בס' העטור ד"ו ד' כ"ז וד"ל ד' ט"ז מביא זאת מפרק עשרה יוחסין הכל כמו שמובא פה ולקח הכל מכאן. אמנם באמת לא נמצא מזה מאומה בפרק עשרה יוחסין. רק בתוספתא דפ"ק דבבא מציעא ומשם בר"ף רפ"ק דב"ט נמצאו כל הדברים המובאים פה. ורק בקידושין פ' האומר ד' ס"ה ע"ב נמצא: הודאת בע"ד כמאה עדים דמי. וכגיטין ד' ס"ד: הודאת בע"ד כמאה עדים ושליש נאמן משניהם ד"א כך וד"א כך השליש נאמן. וטספ עוד בתוספתא: אימתי בזמן שהשלישית יוצא מת"ו אבל אין השלישית יוצא מת"ו הרי הוא ככל אדם. וכ"ז מובא בר"ף ומשם בא לכאן. אמנם בתוספתא (ובר"ף) מוסיף עוד: נאמן בעל המקח לומר לזה מכרתי וכו'. וזה מובא גם בקידושין ד' ע"ג סע"ב פ' עשרה יוחסין. וכנראה זה רחף על זכרונו של הרב המחבר ומה בא לו הטעות ואחריו נמשך גם הר"ב העטור. ועיי' לעיל דף 108 הערה 5. בס' העטור מביא שם עוד בשם הרב המחבר מה שלא נמצא פה. ואולי נשמט פה מהמקצרה. או אולי לקחו הר"ב העטור מהלכות האחרות.

נמי שמשליש ראובן ביד שמעון לקנות בו שום דבר ועושה לו בו שטר. וכן נמי ראובן ושמעון שמשלישין ממון ביד לוי שיעשה להן מן הממון שום דבר וכל מה שיעשה בין שניהם ממנו יהא עשוי. וזהו נוסח שמר שלישות:

וידעיים אנו עדים חתומי מטה ערות ברורה שאמי לנו פלוני הוו עלי עדים וקנו ממני וכתבו וחתמו עלי בכל לשון של זכות ותנו לו לפלוני בר פלוני מחמת שרציתי ברצון נפשי שלא באונס כלל אלא בלכב שלם ובנפש הפצה ואשלישית ואשלישית עליה כך וכך וזוי כך וכך מאני דליחן יתהון לפלוני בר פלוני או דליוכון ליה בהון ארעא ויהא נאמן בשלישות זה בכל מה שיעשה עלי ועל הרין פלניא דאנא מספק ליה למתנינון בידיה ולא יהא בי כח ולא בההוא פלוני המקבל לתבוע בכל מאי שיעשה משלישות זה ושטר שלישות ונאמנות זה מקיים כראוי ובריא וחוק כדרך כל שטרי שלישותא ואשלשותא והימנות דנהינות בישראל מיומא דנן ולעלם דלא כאסמכתא ודלא כמפסי דשטרי, וקנינא מפלוני בר פלוני לפלוני בר פלוני בכל דכתיב ומפורש לעילא במנא דכשר למקניא. ומה שהיה בפנינו וכו' עד והכל שריר וקיים. ועל דרך שהוא שטר שלישות כותבין אותה ואם הוא הממון בין שנים שמשלישין אותה לשליש לקנות בהן כלום כותבין הכי שאמרו לנו פלוני ופלוני הוו עלי עדים וקנו ממני וכתבו וחתמו עלי בכל לשון של זכות ותנו לו לפלוני בר פלוני להיות בידו לזכות מחמת שרצינו ברצון נפשינו שלא באונס כלל והשלשנו ביד פלוני בן פלוני כך וכך ממון והשלשנוהו לעשות בהן לנו דבר פלוני וכל מה שיעשה לנו בו מקובל עלינו כי האמננוהו כסחורה זו להיות נאמן בקנייתה ובהוצאותיה וכו' ועל דרך שהוא שטר שלישות בין מאחד בין משנים כותבין אותה ולא הוצרכנו להאריך בזה כי דברים פשוטים הם:

והשטר הסי' הוא שטר שומא.

והוא האמור עליה בס' נט פשוט¹) אמ' רב נחמן כל טירפא דלא כתי' ביה קרעיניה לשטרא דמלוה לא טירפא הוא וכל אדרכתא דלא כתי' בה קרעיניה לטירפא לאו אדרכתא היא, וכל שומא דלא כתי' בה קרעיניה לאדרכתא לאו שומא הוא וכבר פירשנו כל זה לעיל בענין שטר הראשון שהוא שטר אדרכתא ושטר השומא הוא שעושיין אותה לאחר שעשו שטר האדרכתא כי בזמן שהוא מנכסים משועבדין עושיין שטר טירפא ואחריה אדרכתא ואחי' מכריזין ועושיין השומא ובזמן שגובה מנכסים בני חורין עושיין האדרכתא ומכריזין ואחי' כותבין את השומא כמו שפירשנו לעיל בענין שטר אדרכתא. ופעמים שעושיין שטר שומא על משכונה ידועה ואפי' אין לפניה שטר אדרכתא שעושיין על חוב שמחוייב ראובן לשמעון בין בכתב בין בעל פה ואינו רוצה ראובן לפורעו שעושיין לו בית דין שומא מקרקעות שלו כדי לנכות שמעון מהן כדי הובו על הדרכים שרואין ביד. וכסיעתא דשמיא אנו עתידין לפרש כל זה במקומו הראוי לו בהלכות שומא ולכך לא הארכנו כאן, ולעולם אין עושיין שומא בין לאחר אדרכתא בין לאחר משכונה ידועה עד שמכריזין מקודם השומא ואחי' עושיין שומא וכדתנן בערבין פ"ג²) שום היתומים ל' יום ושום ההקדש ס' יום ומכריזין בבקר ובערב וכו'. ואמרי' בגמ' מאי שנא בבקר ובערב אמ' רב יהודה³) בשעת הוצאת הפועלים

¹ בבא בתרא ד' קס"ט.

² עירובין ד' כ"א ע"ב.

³ שם כוספין: אכר רב.

ובשעת הכנסת הפועלים בשעת הוצאת הפועלים דאי איכא דני חמרא¹) ליה למיובן
אמי' להו לפועלים יולו סיררו לה ניהלו בשעת הכנסת פועלים דנידכר דאמי' להו גיזיל
ונישייליניה. תניא נמי הכי שום היתומים לי יום ושום ההקדש סי יום ומכריון בבקר
ובערב בשעת הוצאת פועלים ובשעת הכנסת פועלים או²) שדיה פלוגית בסימניה
ובמצרניה כך היא יפה ובכך היא שומא כל הרוצה ליקח יבוא ויקח על מנת ליתן
לאשה בכחובתה ולבעל חוב את חובו דאיכא דניחא ליה באשה ואיכא דניחא ליה
לבעל חוב איכא דניחא ליה באשה דשקלה על יד על יד ואיכא דניחא ליה לבעל
חוב דמיקל בווי. אמי' רב חסדא בא להכריו רצופים שלשים יום בשני ובה' שישים
ואעיג דכד חשיב להו מר לימא³) דאכרווי לא הויא שישים⁴) תמני סרי יומי כיון
דמישכא שמעי אינשי. ונרסינן נמי בסרי אלמנה ניונת⁵) אמי' אמיר משמיה דרב
יוסף בית דין שמכרו בלא הכרזה נעשו כמו ששמו בדבר משנה וחוזרים נעשו ודאי
שעו, דתנן שום היתומים שלשים יום ושום ההקדש סי יום וכו', אי מההיא הוה אמינא
שליח אבל בית דין לא קמיל דאפי' בית דין, ואין מכריון אלא קרקעות של יתומים
אבל לא העבדים והשטרות והמשלשלין אבל אם הוצרכו בית דין למכור מקרקע של
יתומים לכרנא ולמווני ולקבורה מוכני בלא אכרותא, וכי היכי⁶) דמכרו בקרקע
דיתומים כד שיימיהא יתיה בית דין בשומא לבעל חוב הכי נמי מכרו בקרקע דשאר
כל אדם כד שיימי יתיה בית דין בשומא מיהו הכרזה דשאר בני אדם דלאו יתומים
אינון איכא מאן דאמי⁷) דעבדינן השתא בהכרזה דידהו כדנהיני בכל אתרא ואתרא
ולא צריך כולי האי שלשים יום בהכרזה דיתמי. ונרסינן בסרי המפקיד⁷) הוה נכרא
דאפקיד כיפי לחבריה אמי' ליה הב לי כיפאי אמי' ליה לא ידענא היכא אתנחתניהו
אתא לקמיה דרב נחמן איל כללא⁸) ידענא פשיעותא הוא זיל שלימ לא שלם, אנבייה
רב נחמן לאפדניה מיניה לסוף אישתכח כיפי ואקוד⁹). אמי' רב נחמן הרר כיפיה
למאריה¹⁰) והדרא אפדנא למארה אמי' רבא הוה יתיבנא קמיה דרב נחמן ופירקן
המפקיד הוה¹¹) אמינא ליה שילם ולא רצה לישבע ולא אהדר לי ולא מדי ושפיר
עבד דלא אהדר לי מאי מעמא החם לא אטרחיה לבי דינא¹²) דהא אנכי לאפדניה
מיניה בעל כרחיה¹³). לימא קסבר רב נחמן שומא הדרא לעולם לא¹⁴) שאני החם
דשומא במעות הוי דהא הוו כיפי מעיקרא. אמרי נהרדעי שומא הדרא עד תריסר
ירחי שתא, אמי' אמיר אנא נהרדעי אנא וסבירא לי דשומא הדרא לעולם והלכתא
שומא הדרא לעולם משום שנאמי' ועשית הישר בעיני יי'. פשיטא שמו לה לבעל חוב

(1) דניחא. כמש"ש.

(2) צ"ל: אומר.

(3) ליומי. כמש"ש. וכ"ה בר"ף כתובות לד' ק'.

(4) יש להוסיף: אלא.

(5) כתובות ד' ק' ע"ב.

(6) מוכא בס' העמוד ד"ז ד' ל"ג ע"ב וד"ל ד' י"ט.

(7) בבא מציעא ד' ל"ה.

(8) צ"ל: כל לא.

(9) צ"ל: ואיקוד.

(10) למרייהו.

(11) צ"ל הוה.

(12) צריך להוסיף: הכא אטרחיה לבי דינא.

(13) כ"ה בר"ף.

(14) וכ"ה בר"ף.

ואול איהו ושמא לבעל חוב דיריה אמ' ליה לא עדיפת מנברא דאחית מחמתיה זכנא אורחא יהבה במתנה הוי¹) ארעתא דארעא נחות ולאן ארעתא דזווי נחות ולא הררא, שכו לה לאינתחא ואינסיבא בעל בנכסי אשתו לוקח הוי לא מיהרר ולא מהרדינן ליה דאמ' ר' יוסי ברי' חנינא באושא התקינא האשה שמכרה בנכסי מלונ בתיי בעלה ומתה הבעל מוציא מידי הלוקוחות, אנבייה איהו מדעתיה בחזכו פליני בה רב אחא ורבינא חר אמ' הררא וחר אמ' לא הררא מאן דאמ' לא הררא דהא מדעתא דנפשיה אנבייה והא זביני מעליא הוא, ומאן דאמ' הררא סבר²) ולאן זביני מעליא היא והאי דאנבייה ולא אתא לכי דינא מחמת כיסופא הוא דאנבייה³) וקיימי לן דכל היכא דפליני רב אחא ורבינא הלכה כרברי המיקל הילכך אי אנבייה הלוח למלוח מדעתיה דנפשיה שלא בכית⁴) לא הררא, מאימת אכיל פירי הוא דיהבינן ליה בשומא אמ' רבה מכי מטיא אדרכתא ליריה אביי אמ' עידיו בחותמיו וכין לו רבא אמ' מכי שלמא אכרחתא וקיימי לן כרבא⁵). וזהו נוסח שטר שומא⁶):

אנו בית דין החתומין למטה כך היה שבא לפנינו פלוני בן פלוני והוציא לפנינו שטר חוב מקויים כראוי מכך וכך דינרין שהיה לו על פלוני בן פלוני והחוקקנו לעדותן של עדים ונמצא עדותן מכוונת ומקויימת כראוי וחורנו על פלוני זה הלוח ולא מצאנו לו כלום ממה שיפרע ממנו פלוני המלוח את חובו ומצאנו שמכר לפלוני אחר זמן הלואה זה שדה פלונית ועשינו בו סדר הדין כולו בשטר הטירפא ואחר כך קרענו אותו שטר טירפא ועשינו לו סדר אדרכתא ובחר כן בעא מינא הרין פלוני למישם ליה כוזוי הרא ארעא דכתיבנא באדרכתא ואחר כך קרענא שטר האדרכתא והכריו⁷) שלוח לו כראוי על שדה זו ולא עלו דמיה לכך וכך דינרין ושררנא מבי דינא אינשי מהימנא ורבקיאין בשומא ושמו ליה הרין ארעא בכך וכך זווי והרי היא דיליה למיכל פירותיה בלא נכיתא ובהיתרא ולמיעבד בארעא דא כל רעות נפשה לזכונה ולאורתא ולמיהבה במתנה ולמכניה ולמשתריה ולשוויי אריסי וחכירי ושתלי ואינש לא ימחי ביריה מן יומא דנן ולעלם לא הרין פלוני דהוה דיליה מקודם ולא ירתוהי ולא הרין פלוני דטריפנא ליה מינה בדינא ולא אינש אחרינא מעלמא דהכי הוה איתפסק דינא קדמנא אנחנא דייניא דחתימין לתתא ועבדנא ביה כוליה סירא דדינא כדאחזו לנא מן שמיא ולא עוד אלא דאלו אתא אינש מעלמא ושריף לה מהדין פלוני דשיימנא ליה בדינא אחריותיה על הרין פלוני דהוה מקודם לכן משתכת ליה מידי כמה לאפרועי מיניה. ומאי דהוה קדמנא אנחנא דייני ושיימנא ליה כדחזי ביום פלוני לשנת פלונית כתיבנא אחתימנא ויהיבנא ביריה לראיה ולזכות והכל שריר וקיים. ואם זה בעל חוב גובה מנכסים בני חורין כותבין הכי:

אנו בית דין החתומין למטה כך היה שבא לפנינו פלוני בן פלוני והוציא לפנינו שטר חוב מקויים כראוי מחזיק כך וכך זהובים שהיה לו על פלוני והחוקקנו לעדותן של עדים ונמצאת עדותן מכוונת ומקויימת כראוי וחורנו על פלוני זה הלוח ולא מצאנו לו ראוי לפרוע לזה החוב אלא שדה פלוני ועשינו בו הדין כולו בשטר

¹ צ"ל: הני.

² צריך להוסיף: לא מדעתיה דנפשיה אנבייה.

³ כ"ה בגמרא. ובד"ף: דעביד הכי.

⁴ צ"ל בבית דין.

⁵ כ"כ הר"ה וכן הביא הב"ח מאלפסי ישן.

⁶ עיי' בס' העשור ד"ו ד' ל"ג ע"ב וד"ל ד' י"ט ע"ב.

⁷ כיד דמ"ה בבא בתרא ד' רנ"ט: ואכריונא.

האדרכתא ואחר כך קרענו אותו שטר האדרכתא והכריזו לו שלוחינו כראוי על שדה זה כולה כיון שהוא נוביה מיניה דידיה. ואם הוא נמי שומא לברא כנון שאין לסניה אדרכתא כלל אלא שהיה ממושכן בידו אותה שדה ועושין לו ביד שומא ממנו על הרכים הירועים שכותבין עליהם השומא לברא בלא שטר לפי שאין זה מקומו להאריך כאן, ובסייעתא דשמיא אנו עתידין לפרשו לפנינו בהלכות השומא:

והשטר הס"ז הוא שטר שליח לקבל גמ.

ועל זו שנינו כגישין⁽¹⁾ (בפ"י האומר²) התקבל לי נישי אם רצה להחזיר לא יחזיר לפיכך אם אמי הבעל אי איסר שחקבל לה אלא הולך ותן לה אם רצה להחזיר יחזיר, רשבינ אומי אף האומרי הטול לי נישי אם רצה לא יחזיר ומסקי⁽³⁾ (בגמרי⁴) טול לי נישי צריכה שני כיתי עדים שנים שיאמרו בפנינו אמרה ושניהם שיאמרו בפנינו קבל וקרע ואפי"ן הן הראשונים והן האחרונים אינן⁽⁵⁾ אחר מן הראשונים ואחד מן האחרונים ואחר מצטרף עמהן. איחמר בעל אומי לסיקרון ושליש אומי לנירושין רב הונא אמי בעל נאמן הוא רב חסרא אמי שלישי נאמן דהא המניה ואתיב⁽⁶⁾ ר' אבא לרב הונא מיהא דתניא הודאת בעל דין כמאה עדים והשליש נאמן משניהם ופריק שאני ממון דאיתיהיב למחילה, ואקשינן והתניא וכן לגישין ופריק נישי ממון והלכתא כרב הונא⁽⁷⁾ קיבל למה לי אמי רבא הא מני ר' אלעזר היא דאמי עירי מסירה כרת⁽⁸⁾ למה לי אמר רבי יהודה אמי רב בשעת השמדה⁽⁹⁾ שנו. והוה נוסח⁽⁹⁾ שטר שליח לקבל גמ:

יודעים אנו עדים חתומי מטה ערות ברורה שמנחא בפנינו פלוניא בת פלוניא פלוניא נמור אנב ארבע אמות קרקע⁽¹⁰⁾ את פלוני בן פלוני להיות שלוחה לקבל לה גיטה מיד פלוני בעלה או ארוסה וכן אמרה לו בפנינו ובקנין נמור הוא לי שליח לקבל לי נישי מיד בעלי והרשחה בפנינו בקנין נמור הרשאה נמורה לפלוני זה לידו כהגעתו לידה ועשייתו כעשייתה ומשעה שיטול זה פלוני הגט מיד בעלה תהא נמורשת הימנו נירושין נמורין כאלו היא קבלה בעצמה הגט בידה מיד בעלה ואם לא יוכל עוד שלוחו זה ליכנס ולא לילך למקום שבעלי שם יהא לו רשות שירשה שליח אחר ושני ושלישי עד כמה שלוחים לקבל לו הגט או ליד שלוחו עד

(1) ד"י ס"ב ע"ב.

(2) צריך להוסיף: התקבל גט זה לאשתי או הולך גט זה לאשתי אם רצה לחזור יחזור. (וברי"ף: להחזיר יחזיר) האשה שאמרה.

(3) ד"י ס"ג ע"ב.

(4) צ"ל: או (ד"י ס"ד).

(5) לשון הרי"ף.

(6) הוא כפי נוסחא הראשונה של הרי"ף. עיי' כמאור ובמלחמות. אמנם הרי"ב העשור ד"ז ד"י וד"ל ד"י י"ז היה לפנינו כמו שצוה הרי"ף להגיה בהלכותיו: והלכתא כרי חסרא דסוגיין כוותיה וכמ"ש לפנינו בדפוס.

(7) צריך להוסיף: קרע.

(8) לפנינו בגמרא וברי"ף: הגזירה.

(9) גם כפי העשור ד"י ל"א נמצא רק שטר לקבל גט. אמנם א"כ הביא בקצור גם שטר שליח להולכה וא"כ גם שליח לקבלת קירושין בקצור, וכנראה מצא כן גם בחבור הריב המחבר. אך חסר לפנינו בכ"ז זה.

(10) מובא כפי העשור: והרב המחבר כתב בשליחות אנב ארבע אמות קרקע.

שיבא הנט לידו מכל מקום שהוא לפי ששמתי ירו בכל מה שיעשה ביד¹¹) ואמירתו כאמירתי ושליחותו כשליחותי וכל מה שיעשה בכל¹²) עשוי ומקובל עלי בלי לומר לו לתקוני שדרתיך ולא לעוותי וכן אמרת ליה פלוניתא דא לפלוני דנן זיל ורון ושב וקבל לי גיטי מיד בעלי וקנינא מפלוניתא דא לפלוני דנן המורשה על כל הכתוב למעלה קנין שלם במנא רכשר למקניא ביה ביום פלוני לחדש פלוני משנת כך וכך לבריאת עולם למניינא דרגילנא ביה במתא פלונית ומה שהיה על ידיו מעסק זה כתבנו וחתמנו ונתננו ביד פלוני המורשה להיות בידו לראיה ולזכות והכל שריר וקיים. ואם הרשתה זאת האשה לזה השליח נמי לתבוע קנסה מיד הארום אם מנרשה או הכתובה מיד בעלה אם מנרשה כותבין נמי וכוללין תורף הדברי בכלל זו השטר על פי מה שהן ענין הדברים אם רצו בשטר אחר בפני עצמו שלא יכללו דברי הממון עם שאר הרשאות קבלת נט ואם הרצו לכלול בכלל שטר הרשאות קבלת הנט אין ככך כלום ולא הוצרכנו להארך ולפרש בדברים כאלו כי עושין העדים והסופר כפי מה שנמסר בפניהם:

והשטר הסיח הוא שטר שליח לקבלת קידושין¹³).

והשטר הסיח הוא שטר תמורה.

והוא כנון ראובן שמחליף בית או שדה לשמעון ולוקח ממנו בית אחר או שדה אחר שמתרצין שניהם להחליף בית כבית או שדה בשדה ואין שם נזכר לדמים כלל וצריך דבר זה קנין כמכירת כל קרקעות ואם יבא שום עורר על אחד מהן הרי אנו רואין את הדברים אם רצו בעת התמורה והזכירו בשעת התמורה סך ידוע באחריות ולא יכול כל אחד לחבירו להעמיד לו אותו קרקע בחוקתו בלא עורר גובה חבירו ממנו באחריות אותו הסך שכת' לו בשטר ואם לא נמצא לו כדי אותו הסך חוזר לאותו קרקע שהיה אצלו שהמירו ממנו ואם אותו קרקע משועבד אצל אחרים ויש לו אצל זה בעל האחריות שדה אחר בן חורין גובה אותו הסך שכת' לו באחריות מאותו שדה שהוא בן חורין. ואם לו שדה אחר גובה מזה ואעפ"י שהוא משועבד מפני שזה קרם ולא הזכירו בעת התמורה שום סך באחריות אלא אחריות סתם חוזר לאותו שדה שהמיר לו בו אותו השדה הנטרף ממנו וגובה אותו שדה בעינו ואם אותו שדה אינו מצוי אצלו ומכרו לאחר ויש לו שדות אחרות שהוא בני חורין ואינו גובה מאותו המשועבד ואעפ"י שהיה שלו שהמירו באותה שדה הנטרף ממנו לפי שאין גובין מנכסים משועבדים במקום שיש שם בני חורין מיהו גובה מאותן שדות כנגד כל מה שהיה שדה אותו השדה הנטרף ממנו ולא הוצרכנו לפרש כאן על זה הענין וגבית השבח וענין האחריות כי אנו עתידין לפרש כל זה בסיעתא דשמיא בהלכות אחריות ואכילת פירות ושבת ושופרא דשטרא. וזהו נוסח שטר תמורה:

יודעים אנו עדים חתומי מטה עדות ברורה שאמי לנו פלוני בן פלוני ופלוני בן פלוני הוו עלינו עדים וקנו ממנו מכל אחר ואחר ממנו להיות בידו לזכות מחמת

¹¹ צ"ל: כרי.

¹² צ"ל: הכל.

¹³ חסר פה ועי' לעיל ע' 121 בהערה 9.